

ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ - ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πρόκειται για προτάσεις του πλάγιου λόγου που περιέχουν ερώτηση.

Εξάρτηση:

Εξαρτώνται από ρήματα:

- ερωτηματικά, απορίας, αμφιβολίας, αμφισβήτησης (rogo, interrogo, quaero, dubito)
- λεκτικά, δηλωτικά (doceo, dico)
- γνωστικά, αισθήσεως σημαντικά, αγνοίας (scio, intellego, cognosco, nescio)
- αποπειρατικά, προσδοκίας, αναμονής (tempto, conor, exspecto) κτλ.

Συντακτική λειτουργία:

Είναι ονοματικές προτάσεις, οπότε λειτουργούν συντακτικά ως:

- επεξήγηση, συνήθως σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας
- υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις με τη σημασία των ανωτέρω ρημάτων και
- αντικείμενο στα ρήματα εξάρτησης
[απομνημονεύουμε: ΕΥΑ]

Εισαγωγή:

α) **Ολικής αγνοίας**, όταν η ερώτηση αφορά όλο το περιεχόμενο της πρότασης.

Χωρίζονται σε:

- I. **απλές** που εισάγονται με τα ερωτηματικά μόρια:
 - **num, -ne** (= αν) αδιάκριτα, μετά από ρήματα ερώτησης-απορίας σημαντικά,
 - **nonne** (= αν δεν) μετά το ρήμα **quaero**,
 - **si** (=α ν) μετά από ρήματα αναμονής (**exspecto**) ή απόπειρας (**conor, tempto**) και
 - **an ή an non** (= αν, αν δεν) μετά τα ρήματα **haud scio, nescio** (αγνώ), **dubito** (αμφιβάλλω), **incertum est** (είναι αβέβαιο)
- II. **διμελείς** που εισάγονται κυρίως με τα:
 - **utrum ... an...** ,
 - **-ne ...an...**

Στις διμελείς πλάγιες ερωτήσεις το «ή όχι» εκφράζεται με το **ne** (ενώ στις ευθείες με το **an non**).

β) **Μερικής αγνοίας**, όταν η ερώτηση αφορά μέρος μόνο του περιεχομένου της πρότασης. Εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες και επιρρήματα (**quis, quantus, cur, quando, quam**).

π.χ. *Nasica interrogat Ennium ne / num ipse non cognoscat vocem illius.*

(Ο Νασικός ρωτά τον Έννιο αν ο ίδιος δεν αναγνωρίζει τη φωνή του.)

Δευτερεύουσα πλάγια ερώτηση ολικής αγνοίας, απλή.

Tum interrogavit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calva. (47)

(Τότε ρώτησε την κόρη, αν μετά από μερικά χρόνια προτιμούσε να είναι ασπρομάλλα ή φαλακρή.)
Δευτερεύουσα πλάγια ερώτηση ολικής αγνοίας, διμελής.

Caesar ex captivis cognoscit quae apud Ciceronem gerantur quantoque in periculo res sit. (45)

(Ο Καίσαρας πληροφορείται από τους αιχμαλώτους τι συμβαίνει στο στρατόπεδο του Κικέρωνα και σε πόσο μεγάλο κίνδυνο βρίσκεται η κατάσταση.)

Δευτερεύουσες πλάγιες ερωτήσεις μερικής αγνοίας που εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες.

Interrogo vos quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore. (25)

(Σας ερωτώ πότε νομίζετε ότι κόπηκε αυτό το σύκο από το δένδρο.)

Δευτερεύουσα πλάγια ερώτηση μερικής αγνοίας που εισάγεται με ερωτηματικό επίρρημα.

Εκφορά:

Εκφέρονται πάντοτε με υποτακτική (που μερικές φορές είναι απορηματική ή δυνητική), γιατί θεωρείται ότι η εξάρτηση δίνει υποκειμενική χροιά στο περιεχόμενο της πρότασης (αντίθετα στα ελληνικά χρησιμοποιούνται διάφορες εγκλίσεις, ανάλογα με το περιεχόμενο της πρότασης).

Προσοχή: Στο κείμενο 44 συναντούμε το μοναδικό παράδειγμα πλάγιας ερώτησης με δυνητική υποτακτική. Προσέχουμε ότι κατά την τροπή του πλάγιου λόγου (δηλαδή της πλάγιας ερώτησης) σε ευθύ (δηλαδή σε ευθεία ερώτηση) η δυνητική υποτακτική δεν θα τραπεί σε οριστική, όπως συμβαίνει και με τις δυνητικές εγκλίσεις στην αρχαία ελληνική που μένουν αναλλοίωτες.

Πλάγιος λόγος: Nescio enim quis possit diligere eum [...] aut eum [...] . (44)

Γιατί δεν ξέρω ποιος μπορεί να αγαπά αυτόν [...] ή αυτόν [...]. (44)

Ευθύς λόγος: Quis possit diligere hunc [...] aut hunc [...] ?

Ποιος μπορεί να αγαπά αυτόν [...] ή αυτόν [...];

Ακολουθία των χρόνων:

Είναι οι μοναδικές δευτερεύουσες προτάσεις που εκφέρονται πάντοτε με υποτακτική, αλλά εφαρμόζονται πλήρως οι κανόνες της ακολουθίας των χρόνων (οι υπόλοιπες προτάσεις που εκφέρονται πάντοτε με υποτακτική, δηλαδή οι βουλευτικές, ενδοιαστικές, τελικές, ουσιαστικές και επιρρηματικές συμπερασματικές και οι προτάσεις του quia και του quompinus, παρουσιάζουν ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων).

Θυμίζουμε σχηματικά την ακολουθία των χρόνων, εφαρμόζοντάς την στη μετατροπή μιας ευθείας ερώτησης σε πλάγια ερωτηματική πρόταση:

Ευθεία ερώτηση	Πλάγια ερώτηση
Quid facis?	Rogat (-abit) quid facias. (σύγχρονο στο παρόν) Rogabat (-avit, -averat) quid faceres. (σύγχρονο στο παρελθόν)
Quid fecisti?	Rogat (-abit) quid feceris. (προτερόχρονο στο παρόν) Rogabat (-avit, -averat) quid fecisses. (προτερόχρονο στο παρελθόν)
Quid facies ?	Rogat (-abit) quid facturus sis. (υστερόχρονο στο παρόν) Rogabat (-avit, -averat) quid facturus esses. (υστερόχρονο στο παρελθόν)

Ημερομηνία τροποποίησης: 21/11/2011